

РІД НАШ КРАСНИЙ, РІД ПРЕКРАСНИЙ!

ОТЧІЙ

ЧАСОПИС

РІК ЗАСНУВАННЯ
2002

ТРАВЕНЬ

Число 5 (221)

КИЇВ 2020

Видання ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво"

Здається, людство ще ніколи не зазнавало такого глобального випробування, як нині. Адже пандемія коронавірусу накрила і цілі континенти (крім хіба що Арктики), і відлюдні океанічні острови, не минула круті підхмарні особняки лиходіїв і кособоки хатини самотніх вдів. Біда рівняє всіх, вона ж змушує й замислитися...

ПОМСТА І МИЛОСЕРДЯ ПРИРОДИ

Чи випадкові такі випробування для царів природи, як свого часу називали гомо сапієнс радянські матеріалісти? Здається, не випадкові, бо природа має здатність мститися людям за глобальну наругу. Це протистояння ще доведеться колись вивчати новим філософам та науковцям, а поки що ми змушені пожинути плоди небувалого людомору.

Згадаймо, яким потрясінням стала для планети наша, українська чорнобильська катастрофа. Але з часом вона зарубцювалася в пам'яті, вже не лякає нас мертва 30-кілометрова зона, навіть злочинними пожежами часом озивається. Та чи забути квітневі й травневі часи 1986-го року ветеранам, душі яких обпекли ядерні сполохи, і тим, хто тоді народжувався в засипаних радіаційним попелом селах бодай багатостраждальної нашої Чернігівщини, котра вже має менше мільйона населення? Здається, що й у цій біді ми стали найбільшими збудниками вірусного самозгубництва. А природа протестує проти тих, хто забув про закони доброчинності, хто не замислюється, для чого прийшов у цей світ.

І цілком природним виглядає далеко не риторичне запитання: а коли б чорнобильська катастрофа повторилася нині, чи знайшлися б відважні громадяни, щоб добровільно кинулися в ядерне пекло, щоб до кінця виконати свій службовий обов'язок, як зробили це наші пожежники, а згодом шахтарі Донеччини, численні військові, як

зробили і ті ветерани нашого земляцтва, що єднаються в такі лагідні квітневі години, знову не думаючи ні про які пільги чи бізнесові вигоди? Природа мстить людству за коротку пам'ять і руйнування основних засад спокоєвничої народної моралі.

Не забудьмо й те, що саме в травні 1945 року завершилася європейська фаза Другої світової війни і для перемоги над німецьким фашизмом українці теж зробили неймовірно багато. Старше покоління добре пам'ятає і радощі миру, і гіркі сльози сиріт, але воно вистояло завдяки вірі в непереможну силу буття, всупереч діям різноманітного державного керівництва, для котрого і людина, і її оточення були тільки полем для експериментів. Але ж вірус не діє вибірково, він вражає і сучасного диктатора, і німічного безхатченка.

Відає в серці боєм ще одна помста природи – цього разу породжена людською недосконалістю, синдромом Каїна, вірус якого походить із московського Кремля, це війна на сході України. На жаль, окупантів та їх місцевих сподвижників не страшить епідемія коронавірусу, не лякає, що в результаті побивання ближніх вони й самі перетворяться на бездомну безслідну порохняву.

Як би там не було, життя продовжується. І хоч столичні сіверяни, відрізані нині від малої батьківщини, змушені поки що відкласти до кращих часів плани творчого співробітництва на рівні районів, яке вже принесло стільки успіхів нашому зем-

ляцтву, ми маємо пам'ятати: колись зловісний китайський подарунок нарешті сховається в ящик Пандори і народ наш знову повернеться до нормального життя. Тривоги сьогочасні відлетять в історію, як відлетіли страшні потрясіння, що випали на долю України в минулому столітті. Просто треба вірити в майбутнє і ще раз скласти ціну почуттям відповідальності за все сподіяне, навчитися згуртованості, взаємоповазі – як це заведено в нашій великій земляцькій родині.

А тим часом у нас є ширша можливість подати на шпальтах газети низку цікавих історичних досліджень про уславлених вихідців із Чернігівщини. Як відомо, в наших земляцьких планах є намір підготувати цілий том таких нарисів, і публікація в періодиці є ніби проба пера багатьох авторів. Таким чином ми продовжимо добру традицію – нагадувати світові про своїх титанів думки й почуттів, про тих, хто назавжди вписався в історію українського народу.

Навіть перебуваючи в екстремальних умовах, ми не припиняємо роботи, знаходимо різні шляхи для спілкування між собою і з малою батьківщиною. І хоча весняні теплі вітри не скликають нас у квітучі сади для спілкування, віримо, що жодному вірусу не зупинити вічний поступ природи. Хоча вона й ображена на людей, але залишається і в гніві милосердною.

Рада ГО "Товариство
Чернігівське земляцтво"

Людам не те що позакладало вуха – людам позакладало душі.
Ліна КОСТЕНКО

У ТРАВНІ СВЯТКУЮТЬ СВІЙ ЮВІЛЕЙ:

АНДРОНОВА Єфросинія Трохимівна – 85-річчя. Народилася 24 травня 1935 р. у с. Перелюб Корюківського р-ну. Впродовж 1997–2002 рр. була начальником Державного торговельно-виробничого підприємства "Київдержторгтранс" Південно-Західної залізниці.

КОШІЛЬ Анатолій Михайлович – 85-річчя. Народився 25 травня 1935 р. у с. Дідовичі на Житомирщині. Дитинство та юність пройшли в с. Марківці Бобровицького р-ну. Кандидат технічних наук, старший науковий співробітник. Полковник, голова Київської обласної організації Всеукраїнського об'єднання ветеранів.

ІВАНЕНКО Петро Пилипович – 80-річчя. Народився 3 травня 1940 р. у с. Беремицьке Козелецького р-ну. Лауреат Державної премії в галузі науки і техніки.

БИШОК Григорій Іванович – 80-річчя. Народився 5 травня 1940 р. в смт Березна Менського р-ну. Інженер-машинобудівник.

ТКАЧ Григорій Мефодійович – 80-річчя. Народився 6 травня 1940 р. у с. Ленівка Менського р-ну. Працював техніком-електриком будинку відпочинку "Конча-Заспа".

ДАНЬКЕВИЧ Дмитро Миколайович – 80-річчя. Народився 12 травня 1940 р. у с. Петрівка Бобровицького р-ну. Працював у будівельних організаціях на різних посадах, був головою правління ЖБК "Київміськбуд-5".

ГУРНАК Людмила Миколаївна – 80-річчя. Народилася 14 травня 1940 р. у Києві. Проживала в с. Кобижча Бобровицького р-ну. Впродовж 42 років працювала в ДП "Київський булочно-кондитерський комбінат" АТ "Київхліб", де пройшла шлях від робітника до директора. Член-кореспондент Технологічної академії наук. Заслужений працівник промисловості України. Нагороджена орденом "Знак Пошани", орденом княгині Ольги III ступеня та рядом медалей. Обиралася депутатом райради чотирьох скликань Радянського р-ну м. Києва та Київської міськради.

ДЯЧЕНКО Михайло Петрович – 80-річчя. Народився 14 травня 1940 р. у с. Крути Ніжинського р-ну. Кандидат фізико-математичних наук.

СВИРИДЕНКО Ганна Олексіївна – 80-річчя. Народилася 20 травня 1940 р. у с. Тур'я Сновського р-ну. Працювала оператором військової котельні, завідувачем магазину у штабі військового округу.

ДЯГІЛЬ Микола Федорович – 75-річчя. Народився 10 травня 1945 р. в Ічні. Працював провідним інженером Житомирської телерадіокомпанії. Поет-сатирик.

ДЮКОВ Володимир Андрійович – 75-річчя. Народився 12 травня 1945 р. в Ніжині. Директор відокремленого підрозділу "КБ Атомприлад". Кандидат технічних наук. Почесний енергетик України.

ТРЕТЯК Людмила Андріївна – 75-річчя. Народилася 14 травня 1945 р. у м. Пружани Брестської області Білорусії. Проживала в Бобровиці. Педагог дошкільної освіти. Ветеран праці.

ДУДАР Анатолій Федорович – 75-річчя. Народився 22 травня 1945 р. у с. Марківці Бобровицького р-ну.

ЧЕРНИШОВ Анатолій Іванович – 75-річчя. Народився 24 травня 1945 р. в смт Ріпки. Був начальником цеху "НДІ хлорної промисловості" в Києві, працював провідним спеціалістом в держслужбі з нагляду за охороною праці.

КАРЕЛЯ Василь Іванович – 70-річчя. Народився 4 травня 1950 р. у с. Нова Басань Бобровицького р-ну.

КОГОНЕНКО Валентина Іванівна – 70-річчя. Народилася 4 травня 1950 р. у с. Козилівка Корюківського р-ну.

МАЛИШ Георгій Іванович – 70-річчя. Народився 7 трав-

ня 1950 р. в смт Дігтярі Срібнянського р-ну. Полковник у відставці, ветеран МВС. Пише вірші, проводить історичні дослідження. Відзначений почесними нагородами.

ЛУГОВИЙ Володимир Іларіонович – 70-річчя. Народився 17 травня 1950 р. в м. Балтійськ Калінінградської області Російської Федерації (проживав у Чернігові). Український науковець та політик. Перший віце-президент Національної академії педагогічних наук України. Професор, доктор педагогічних наук. Довгий час очолював Академію державного управління при Президенті України. Відмінник народної освіти України. Нагороджений почесними відзнаками.

БОГДАН Микола Іванович – 70-річчя. Народився 18 травня 1950 р. у с. Конотоп Городнянського р-ну. Брав участь у розробці комплексної програми будівництва вітрових електростанцій. За його участі збудована і введена в експлуатацію Мирнівська ВЕС – перша промислова електростанція потужністю понад 20 МВт. Почесний працівник Держводгоспу України. Голова Городнянського відділення земляцтва.

ТІБЕЖ Микола Іванович – 70-річчя. Народився 18 травня 1950 р. у с. Шаболтасівка Сосницького р-ну. Останнім часом був Шаболтасівським сільським головою.

КУБАСОВА Галина Петрівна – 70-річчя. Народилася 25 травня 1950 р. у с. Дегтярівка Н-Сіверського р-ну. Працівник аптеки №124 м. Києва.

ЛАХНО Микола Андрійович – 65-річчя. Народився 1 травня 1955 р. у с. Кобижча Бобровицького р-ну.

СІЗИК (Денисенко) Олена Федорівна – 65-річчя. Народилася 1 травня 1955 р. у с. Бирине Н-Сіверського р-ну. Лікар.

КОВАЛЕВСЬКА Марія Степанівна – 65-річчя. Народилася 5 травня 1955 р. у с. Гладке Козелецького р-ну. Шеф-повар на підприємствах громадського харчування Києва.

ГРОМИКО Микола Іванович – 65-річчя. Народився 8 травня 1955 р. у с. Ярославка Бобровицького р-ну. Останнім часом працював начальником відділу ПрАТ "Телесистеми України".

ЯРОШ Анатолій Олексійович – 65-річчя. Народився 13 травня 1955 р. у Ніжині. Працював понад 14 років майстром виробничої дільниці на ВО "Комуніст" (завод "Радар").

ГАВРИЛЕНКО Антоніна Дмитрівна – 65-річчя. Народилася 19 травня 1955 р. у с. Оболення Корюківського р-ну. Працювала музичним керівником дитсадка Сосницької швейно-галантерейної фабрики, методистом дитсадка №127 Святошинського р-ну м. Києва.

БОРОВИК Ганна Миколаївна – 65-річчя. Народилася 20 травня 1955 р. у с. В'юнище Сосницького р-ну. Артистка національного хору ім. Г. Вірьовки.

ЯНКОВСЬКА Антоніна Іванівна – 65-річчя. Народилася 21 травня 1955 р. у с. Гута Студенецька Сновського р-ну. Оперативний черговий РДА Оболенського р-ну м. Києва.

ЛАНТУХ Василь Іванович – 65-річчя. Народився 24 травня 1955 р. у с. Козилівка Корюківського р-ну. Слюсар.

БІЛАС Тетяна Анатоліївна – 60-річчя. Народилася 2 травня 1960 р. у с. Селище Носівського р-ну. Працювала старшим інспектором МВС України.

СИНЯВСЬКИЙ Віктор Миколайович – 60-річчя. Народився 8 травня 1960 р. у с. Орлівка Н-Сіверського р-ну. Працює головним спеціалістом у Рахунковій палаті ВР України.

КОСЯНЕНКО Віктор Миколайович – 60-річчя. Народився 10 травня 1960 р. у с. Озеряни Варвинського р-ну. Начальник охорони ТОВ "Вулкан-Сервіс".

КАТИМАН Петро Васильович – 60-річчя. Народився 27 травня 1960 р. у с. Михальчина Слобода Н-Сіверського р-ну. Ветеран війни в Афганістані.

Дорогі земляки!

Рада ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво" сердечно вітає вас із ювілеєм і зичить усім доброго здоров'я, великих успіхів у житті, оптимізму, сімейного щастя, невтомного доброторства в ім'я рідної землі.

Почнемо зі спогадів Ігоря Коцюбинського. Директор літературно-меморіального музею М. Коцюбинського, на той час мобілізований капітан запасу, воював заступником командира танкової роти. Де ж іще випадало бути правнуку великого гуманіста і сонцелюба, класика української та світової літератури, коли на рідну землю вдерлися сили Мордору...

– З цими двома хлопцями, які героїчно загинули в один день в одному місці, був знайомий особисто, – ділиться Ігор Юлійович. – У березні 2014-го я потрапив до батальйону, в одній із рот якого служили Сергій Нагорний та трохи старший Андрій Мансуров. Потім підрозділ, де він тоді командував екіпажем танка, відбув на північ Сумської області на українсько-російський кордон. Сергій же залишився у Гончарівському, щоб передавати військові знання новачкам.

– Приблизно за три тижні передислокувалися у Дідівці під Прилуками, де перебувала рота, в якій знаходився й Андрій Мансуров. Повсякчас цей молодий чоловік був напроцуд скромним та ввічливим. Не шкодував часу, аби навчати своїх підлеглих мобілізованих хлопців. Згодом нас перекинули до значно більшого табору під Ромни на Сумщині.

Звідти від початку червня почали відправляти підрозділи та окремі екіпажі на Луганщину, де вже йшли жорстокі бої наших з місцевими найманцями Путіна та професійними російськими військовими – "іхтамнетами". Одними з перших

Це гасло добровольчого батальйону "Айдар", ушлякненого в боях з окупантами – агресорами та їх прислужниками. Склалося так, що саме воїни-айдарівці билися пліч-о-пліч з чернігівцями і намагалися врятувати ще живого побратима, коли стався один з двох трагічних випадків групової загибелі наших земляків. У нарисі про Віктора Запеку вже описана ситуація, як відразу троє воїнів батальйону "Чернігів" були розстріляні в цивільній, беззахисній "Газелі" з підступної засідки протитанковими гранатомами. Нині ж мова піде про український танк, де в складі екіпажу були відразу двоє зовсім молодих придеснянців.

поїхали туди Андрій Мансуров та Сергій Нагорний. Запам'ятався епізод, коли сержанту Грінчуку, який під час зборів був механіком-водієм у екіпажі А. Мансурова, зателефонував Андрій десь із селища Металіст. Коротко розповів, що живуть вони фактично у танку, зрідка роблячи вилазки, бо весь час під обстрілами.

А вже приблизно за тиждень я разом зі своєю ротою також відбув на Луганщину. Востаннє живим Андрія бачив 1 серпня, коли декілька танкових екіпажів прибули на військову базу до с. Дмитрівка Новоайдарського району. Він і так був худорлявим, але ще більше змарнів. Закіптявлений, весь у пилюці – типовий вигляд танкіста між боями – мав високий бойовий настрій.

І ось за два дні ця гірка новина: екіпаж танка капітана Андрія Плохого з механіком-водієм Сергієм Нагорним та навідником Андрієм Мансуровим підірвався на фугасі поблизу селища Красний Яр неподалік станиці Луганської. Андрій Плохий та Сергій Нагорний загинули на місці, Андрій ще був живий.

Айдарівці привезли його до лікарні у Щасті, де, крім усього, не було світла. Мансуров помер. Ми, група офіцерів, приїхали з Дмитрівки та відвезли тіло у Старобільськ. Там востаннє я бачив цю Людину, яка героїчно загинула за волю України у свої 25 років. Сергій був ще молодшим...

Як із зернят літер проростає колосся слів, так і фрагменти спогадів бойових побратимів, рідних і близьких наших героїв утворюють,

мов оті шматочки смальти в древніх соборах, дивовижні та до болю чесні мозаїчні картини сучасної минувшини. Глибоко шанований мною Володимир В'ятрович досить вірно сказав, що історію України неможливо переписати, оскільки вона досі ще не написана. Письменнику дозволено уточнити у фахівця – насправді вона вже й викарбувана, але вогнем і розпеченим залізом. А наша справа – таки перенести правду на папір.

І тепер – про наймолодшого члена екіпажу Сергія Нагорного. З розмови в найближчому до нього колі постає дивовижно світлий образ.

– Пішли ми якось разом до церкви – мама, я і Сергій – йому, мабуть, років три було, – розповідає сестра Людмила. – Придбали іконки. А потім уже вдома малюк старанно, надійним клеєм приліпив одну з них посеред настінного килима. І дуже дивувався, що його натхненна праця, м'яко кажучи, спантеличила дорослих...

– Урок математики, кажу – Нагорний, до дошки, – це вже ➡ 4

←3 зауч Чернігівського залізничного ліцею Лариса Нікуліна. – І отут настільки щире: "А я не вивчив..." Суворе серце викладача тане. Ще пам'ятаю, як уже після випуску зустрічаю в магазині хлопчину в костюмі з краваткою: "Доброго дня, ви мене пам'ятаєте?" Розумієте, скільки ж учнів було, але бачу ці очі, посмішку: "Сергію, це ти?..."

– Золота була дитина, – зітхає батько Михайло Нагорний. – Що не попросиш, зробить, допоможе. Добивався всього сам. А коли щось і не виходило, казав: "Нічого, все ще попереду". Вірив у свою щасливу зорю.

– Наша сусідка вишивала бісером ікони, – повертається до розмови сестра. – Він, ще зовсім маленький, ставився до тьоті Люди дуже приязно. А коли вже танкістом вирушав до Сумської області, попросив її особисто для нього витворити образ святого Сергія. Та й каже: "Ось вернешся, вручу тобі подарунок..."

Складається враження, що й справді вищі сили вели Нагорного до подвигу. За сімейними обставинами він міг і не служити в армії. Але, на відміну від деяких, цілеспрямовано прагнув виконати обов'язок перед Вітчизною. Тому розмова, яку переказує сестра, може виглядати неймовірною.

– Прийшов такий засмучений – уявляєш, мене в армію не беруть. "Тобто?" Пояснює, мовляв, батько інвалід першої групи, мати померла – маю згідно закону залишатися вдома. Але є лазівка... "Яка ж?" Виявляється, як сестра маю документально підтвердити, що буду доглядати за батьком, – пояснює Людмила. – Був дуже радий моєї згоді... А що мала робити?

– Він підписав контракт і на початок вторгнення був уже досвідченим воїном, більше двох років опановував танк, – доповнює Михайло Нагорний. – Зрозуміло, був гостро необхідний в тих критичних обставинах. Телефонував, роз-

повідав, що аж набридло у Прилуцькому районі новобранців навчати... Потім їх перекинули до Сумської області, приїхав у відпустку, сказав радісно: "Тату, я вже, вважаю, там".

Батько навіть не здогадувався, що оця коротенька репліка означає – танкіст Сергій Нагорний повертається не

до учбового табору, а в самісіньке пекло боїв навколо Луганського аеропорту. Сину вдавалося з допомогою сестри Людмили тривалий час тримати Нагорного-старшого в невіданні.

А приховувати було що. Схоже, що перший час – пригадаймо історію з іконами – сам янгол-охоронець рятував Сергія.

– Якось він зник на три дні. Потім дзвінок, бачу чужий номер – серце тень-

нуло, але пізнаю рідний голос: "Привіт". "Ах ти ж поросля. Чому стільки часу мовчав?" Починає розповідати, що зарядити мобільник не міг. Аж чую в слухавці гуркіт... "Потім передзвоню". Коли нарешті дочекалася, розповів, що розмова могла й не відбутися. Виявляється, Сергій зібрався з усіма піти поїсти, але був настільки зморений, що приліг і миттєво заснув. Товариші, які рушили до кухні, потрапили під обстріл, і двоє загинули... "А я прокинувся від тих вибухів", – закінчив розповідь брат.

Були й інші моторошні епізоди, коли в підбитому танку згорів його товариш... На піку страшних протистоянь навколо Луганського аеропорту по-злочинському замаскований фугас позбавив танкістів шансів вижити.

...Минуло п'ять років після трагедії, але для рідних і друзів він ніби десь поряд.

– Сергіюко був жвавим учасником самодіяльності, – повертається до ліцейських років Лариса Нікуліна. – Якось виконував роль казкового героя в аматорському спектаклі, і його ж учителі, що сиділи в передньому ряду, не могли збагнути: "Хто це? Хто це?" Настільки він перервтілювався. Таємниця зберігалася три дні, доки сам хлопець не втерпів і на уроці математики запитав: "Ларисо Миколаївно, а ви й не вгадали, хто грав?... Це ж я був!"

– Він багато чому мене навчив,

– каже племінниця героя Лариса Нагорна. – Передусім, спілкуванню з людьми, незалежно від віку. Я зараз навчаюся в тому ж ліцеї, де меморіальна дошка з іменами дядька і його побратимів-випускників. І от стався випадок в кабінеті української мови. Вчителька несподівано зупинила урок і питає: "А ти хоч знаєш, Ларисо, що сіла на місце, яке завжди любив займати Серьожа?" У мене аж мороз по шкірі...

Але звернімося ще до однієї чистої душі, яка так не хотіла розлучатися з молодим тілом того трагічного дня, коли невеличка колона українських танків поспішала виручати луганських кіборгів. Навідник Андрій Мансуров...

– Він був третьою дитиною в багатодітній сім'ї, – розповідає вдова Тетяна Мансурова. – Дуже шанував старших, ніколи не сідав вечеряти, доки батько не повернеться з роботи. Бідю стало, що рано залишився круглим сиротою...

За всіх складних обставин його юності Андрій залишався приязним і людяним, вірним другом, його шанували ще й за тверду життєву позицію. Як і Сергій Нагорний, він за нормами права міг не йти до армії.

– Мені потім розповідав, – продовжує Тетяна, – що має нехитне переконання стосовно обов'язку кожного справжнього чоловіка служити за хисту Вітчизни. Відтак потрапив

до селища Десна Козелецького району, а вже потім, підписавши контракт, переехав до Гончарівського. Отам наші долі й переплелися. Улюбленими квітами пари стали червоні маки, сяйво кохання, яке просто-таки поглинуло їх тієї незабутньої весни.

— Андрій підкорив своєю ширістю, відкритістю, доброзичливістю. Такий був талановитий, натхненний... — повертається до щасливих споминів Тетяна. — Зазвичай запрошують дівчат до клубу, а він десь на другому побаченні запропонував по суніці піти. Замість квіточок-цукерочок нерідко приносив свіжовиловлену рибу. Кожна романтична вечере готувалася його працьовитими руками — людини, з якою хочеться йти поруч. І справді, після весілля все стало безхмарним і осяйним. Я була щасливою дружиною, потім ще й мамою. Попри всю завантаженість службою, як би пізно не вертався — приносив квіти, цілував донечок, допомагав у домашніх справах. Часом консервуємо городину до ночі, а щоб не нудно було — в карти граємо...

А тим часом доля почала розкладати для них свої лиховісні карти.

— Почула від Андрія знакове, — обличчя вдови на мить застигає. — "Задля тебе я ладен померти". Спершу здалося, що це лише слова, якими іноді легкокажуть закоханим. І лише потім збагнула, наскільки глибокий сенс він у них вкладав. Йшлося і про любов, про і сім'ю, і про Батьківщину.

А тоді почалися події на Майдані і тривога все наростала. Спершу наївно думала — та минеться, домовляється, якимось владнається миром... Все виявилось набагато жорсткішим. Я й плакала багато, особливо, коли донечка маленька не відпускала тата, просила його — не йди, залишайся... Андрій сказав просто — все, нас відправляють. Пригадаймо тепер оте лаконічне від Сергія Нагорного: "Тату, я вже там". Танкова броня видавалася доволі надійним захистом, щоб повернутися додому.

Андрію вдалося-таки ще побувати в сім'ї. Схоже, знову втрутилися ті вищі сили, про які говорилося раніше, — коротке відрядження співпало не тільки з Великоднем, а й з днем народження маленької Аліни.

— Сюрприз, — мимоволі посміхається Тетяна. — Не попереджаючи, стукає в двері. Відчиняю, а то він. Щасливий, я теж... Але ж такий був змучений, схуд, просто жаль дивитися.

Вдруге ще зміг відвідати нас взагалі мигцем — на ніч приїхав, а вранці вже мав поспішати. Це було 17 червня 2014 року, — точно згадає вдова. — Наша остання зустріч...

Червень, вершина року, останнє побачення за лічені дні до літнього сонцестояння. Андрію залишалося жити півтора місяця. Але зробити для оборони Вітчизни він встиг багато. Те-

тяна Мансурова особисто переконалася в цьому, здійснивши власне, на рівні фахового журналіста, розслідування.

— Всі деталі того страшного дня. Ця інформація явлена мені сама, як ото, коли чогось сильно бажаєш, воно до тебе йде, — Тетяна сильно хвилюється. — Ніби з Космосу. Так сталося, що я раптово знайшла багато різних джерел, які описують бойовий шлях мого чоловіка — такий короткий і такий героїчний. Іноді мені здавалося, що, може, краще й не знати подробиць, але щоразу переконувалася, що треба. Треба. Це не можна забувати нікому, і діти теж мають знати про подвиг батька.

Виявляється, його екіпаж відіграв значущу роль в тих останніх для нього боях. Коли решта бойових машин вимушено відступали, ці хлопці сміливо пішли вперед. І, хоча вороги били впритул, змогли знешкодити російський танк, чим змінили на користь ЗСУ хід операції, —

ханік-водій Сергій Нагорний загинули на місці. А мого чоловіка, навідника, викинуло разом з баштою на відстань сімдесяти метрів. Він отримав 99 процентів опіків.

Однак серце продовжувало битися. Яка то була жага до життя... — Тетяна надовго замовкає. — Молоде серце хотіло жити, було так багато ще не здійснених планів, мрій... Його намагалися врятувати, проте людина в такому стані просто не здатна вижити.

Але триває саме життя. І підростають діти героя, дві юні берегині українського роду Мансурових Аліна й Софія, які пишуться своїм батьком, його силою волі, безстрашністю, патріотизмом. Вони ніколи не будуть байдужими до приреченої нашої Батьківщини.

Отут і постало ключове слово для сприйняття всього сказаного досі. Байдужість, або на їхньому космополітичному жаргоні "какая разница" — найзгубніша загроза майбутньому України. Не варто боятися ворогів — у гіршому разі вони вас уб'ють. Але закарбуймо собі — тільки з мовчазної згоди байдужих і відбуваються на Землі всі зради та вбивства. Бо їм, бачте, однаково... Як тут не згадати пророка нації Тараса Шевченка: "Та не однаково мені, Як Україну злії люде /Присплять, лукаві, і в огні /Її, окрадену, збудять.../ Ні, не однаково мені".

Героям цієї оповіді було зовсім не однаково — навіть ціною життя. І тому, коли вам нав'язують байдужість — знайте, що вас заганяють у стійло рабства.

Ростислав МУСИЄНКО

РІПКИНЩИНА – край партизанський

Про партизанський рух в Україні під час Другої світової війни нині говорять неоднозначно, хоча заперечити його патріотичний дух не наважується ніхто з дослідників. І нині, коли минає 75 років великої Перемоги, варто згадати й про боротьбу месників з фашистськими загарбниками на території нинішнього Ріпкинського району – одному з найчарівніших куточків українського Полісся.

Згідно з партійними постановами ще перед окупацією було створено три партизанські загони: Ріпкинський – ім. Суворова, Добрянський – ім. Ворошилова і Любецький – ім. Дзержинського. До середини серпня 1941 року в усіх трьох районах закінчили формування підпілля, загонів та закладання баз боєприпасів, спорядження й продовольства.

Добрянський загін очолив Тихон Євтушенко, який працював донедавна завідувачим земельним відділом Станіславської (нині Івано-Франківської) області. Саме цей загін і розпочав першим збройну боротьбу із загарбниками.

Тихон Маркович Євтушенко

20 серпня відбулася остання легальна нарада командного складу, а 23 серпня партактив району вирушив до основної бази в урочищі Грем'ячівські Дачі. Загін нараховував 168 бійців.

25 серпня о 14 годині фашисти

ввірвалися в Добрянку, а назавтра біля села Аткильня декілька взводів партизанів під керівництвом Георгія Артозеева разом з відступаючими червоноармійцями влаштували засідку. Роту німецьких велосипедистів, які повільно рухалися на Городню, зустріли щільним вогнем з вогнепальної зброї. Зазнавши великих втрат, рештки німецьких солдатів безладно помчали на Добрянку, звідки через деякий час прибула підмога з бронемашинами і артилерією. Бій продовжувався до вечора, окупантам довелося відступити, втративши 90 офіцерів і солдат.

З кожним днем партизани нараховували удари по окупантах, обстрілюючи із засад ворожі автоколонни й обози. Так, тільки 8 вересня на дорогах біля Добрянки, Нових Яриловичів і Невклі на партизанських мінах підірвалися 7 автомашин і гусеничний трактор.

Особливо значної втрати зазнали гітлерівці 16 вересня. Стало відомо, що з Гомеля на Чернігів пройшла дрезина з високопоставленими німецькими офіцерами і ввечері буде повертатися назад.

Командування загону направило на залізницю 17 партизанів на чолі з Георгієм Артозеевим, вони підірвали дрезину, в якій загинув німецький генерал Рудольф фон Макенрот. Це був перший німецький генерал, який загинув на території України. Разом з ним загинуло вісім офіцерів, двоє солдат, захоплені важливі документи, зміст яких пізніше про рації був переданий на "Велику землю".

Через кілька днів група партизан на чолі з Г. Артозеевим відправилась у розвідку до Старих Яриловичів, щоб прослідкувати рух транспорту по шосе Гомель-Чернігів. В Киселівці помітили великий ворожий автобус. Наблизившись до нього, почули хροпіння – то відпочивав зморений водій. Артозеев миттю прилаштував міну, запалив шнур і відбіг. Через декілька хвилин пролунав вибух. Автобус розлетівся на шматки.

Тіна Іванівна Абакумова

Серед уламків знайшлися фронтова рація і штабні документи дивізії.

Про дії Добрянського загону стало відомо далеко за межами району і області. До добрянців стали прибувати окремі групи патріотів. Так, протягом вересня-жовтня в загін ім. Ворошилова влилися: група автоматників з радіостанцією капітана Григоренка – 21 чоловік, Дрогобицька група працівників міліції майора Степанова – 10 чоловік, білоруська група Гордієнка – 19 чоловік, вінницька група працівників міліції Шем'яка – 30 чоловік, з оборонців Києва група Загоруйка – 80 чоловік, харківська група Ніколаєва – 3 чоловіки. Донецька група Панькова – 6 чоловік.

Штаб загону підтримував зв'язок з підпільниками майже в кожному селі. В самій Добрянці діяла підпільна комсомольсько-молодіжна організація "Зорі ясні", якою керувала Тіна Іванівна Абакумова. Вони забезпечували штаб загону відомостями про обстановку в Добрянці та підтримували тісний зв'язок з розвідниками і зв'язковими.

З кожним днем загін зростав і в жовтні нараховував понад 500 чоловік, які регулярно підривали мости, знищували ворожу техніку. В ніч з 6 на 7 листопада добре спланована операція закінчилась перемогою. Понад 40 фашистів було знищено, понад 160 поліцаїв захоплено в полон, яких потім під чесне слово відпустили. Було захоплено багато трофеїв. Частину продуктів роздали населенню, а решту продуктів та зброю доставили на партизанську базу.

7 листопада в Добрянці від-

бувся мітинг, після якого до загону вступила нова група добровольців. Це змусило окупаційне командування в Чернігові застосувати невідкладні дії проти добрянських партизанів. До станції Горностаївка та Грибова Рудня прибули ешелони регулярної армії, які направлялися на фронт. На допомогу німцям і угорцям нагнали велику кількість поліцаїв з Чернігова, Ріпкинського, Городнянського, Любецького і Тупичівського районів. Ворожі сили перевищували кількість партизан більше, ніж в десять раз, не кажучи про військову техніку. 11 листопада карателі почали наступ на загін ім. Ворошилова.

Жорстокий бій продовжувався цілий день і тривав далі. Партизанський загін ім. Ворошилова вирвався з оточення, відійшов через замерзлий Сож на територію Білорусі, але з Гомеля на нього були кинуті нові сили карателів. Закінчилися запаси набоїв і продовольства. 30 листопада командир загону Тихін Євтушенко ухвалив рішення – поділити загін на окремі групи і йти в підпілля, щоб навесні зібратися знову. Частина загону добралася до обласного з'єднання, інші групи відійшли в білоруські та брянські ліси, де влились в інші загони. Самого ж Т. Євтушенка спіткала трагічна доля: він загинув разом з групою партизанів у бою в селі Семенівка Гомельської області 18 лютого 1942 року.

Хоча загін ім. Ворошилова проіснував всього 99 днів, але встиг завдати ворогу відчутних втрат: знищили 34 автомобілі, підірвали 6 залізничних та 8 шосейних мостів, пустили під укіс 4 дрезини, знищили біля тисячі ворогів.

Добрянські партизани першими почали війну на рейках. Із 23 пущених під укіс ворожих ешелонів в 1941 році на окупованій території України 12 на їхньому рахунку.

Тяжкі випробування випали і на долю Ріпкинського та Любецького загонів. Внаслідок каральних експедицій ріпкинці втратили бази продуктів та бойового спорядження. Командир загону Серой розгубився і віддав наказ групами розходитися по домівках до весни. Лише Церковищанська група у повному складі під командуванням Б. Ісаченка пішла на схід і перейшла лінію фронту. Залишилися найстійкіші під керівництвом Мойсея Кондрашевського. Спершу група розташувалася в невеликому Развинівському лісі, а потім повернулася до Нової Зимниці, звідки встановлювала зв'язки з населенням.

М. Кондрашевський встановив контакти з головою районної управи Іваном Семенюком. Той забезпечував інформацією про становище в Ріпках і на фронтах. Лише на початку грудня 1942 року по свіжому льоду група партизан перейшла в Лоевський район і приєдналася до білоруського загону "За Батьківщину", в якому було багато вихідців з Ріпкинського району. В бе-

резні 1943 року з ріпкинців в Лоевській бригаді було сформовано загін в 100 чоловік і відправлено в рідні краї. Командиром призначили Михайла Мойсієнка. Були відновлені землянки, вирішені інші питання життєдіяльності загону.

Було поставлене завдання розгромити поліцію в Радулі, забезпечивши вільне сполучення з білорусами. Операцію проводили вночі 8 травня. Поліцаї повтікали й більше в селищі не з'являлися. Зате там розмістився гарнізон суворовців, який був там аж до приходу Любецького загону ім. Дзержинського.

Відбулися зустрічі з головою районної управи Іваном Семенюком, начальником Задеріївської поліції Жуком, старостами багатьох сіл, де вирішувалися питання забезпечення продовольством загону та підготовки опоры окупантам.

Наприкінці травня 1943 року з'єднання М. Попудренка вирушило рейдом у Добрянські й Ріпкинські ліси. Зупинилося біля Ловині, звідки була

П.С. Дудко

здійснена операція по розгрому окупантів в Добрянці й на станції Горностаївка. На світанку 2 червня партизани звільнили містечко, узявши величезні трофеї. Вони згодом "почистили" від окупантів і поліції села Ваганичі, Будище, Невкля, Ловинь та інші.

Проти з'єднання та суворівців було кинуте кілька німецьких, угорських і словацьких полків. Після жорстоких боїв суворівці повернулися до Нової Зимниці і розпочали підготовку засобів форсування Дніпра для Червоної армії.

В тяжких умовах окупації зароджувалося й підпілля, а потім партизанський загін ім. Дзержинського в колишньому Любецькому районі. В останні числа грудня 1941 року на квартирі Олександра Шаповала зібралося п'ятеро його друзів-комсомольців – брати Влас і Никифор Мишки, Надія Тимошок, Олек-

Мойсей Дмитрович Кондрашевський

сандр Звоник і Микола Остапенко. Створили підпільну організацію, керівником якої обрали досвідченого підпільника Никифора Мишка, який уже боровся проти ворога у винищувальному батальйоні і партизанському загоні, що діяв на запорізькій землі і знаходився у дніпровських плавнях. Після розгрому загону він перебрався в рідне Любецьке Придніпров'я.

В кінці липня 1942 року в партизанській землянці поблизу с. Мохначі зібрався актив підпільних організацій району, на зібранні намітили шлях подальшого посилення боротьби з загарбниками, обрали підпільний райком партії. Першим секретарем обрали П. Дудку, який втік з Хорольського концтабору.

Після відновлення підпільного райкому партії і штабу майбутнього партизанського загону П. Дудко, О. Седляр і А. Остапенко розробили план заходів з організації партизанського загону. Підпільникам МТС було доручено готувати матеріальну базу і влаштовувати на роботу майбутніх партизан.

За час свого існування загін знищив ешелон з паливом, склад зерна, підготовленого для відправки в Німеччину, розгромив декілька поліцейських дільниць. В серпні 1943 року дзержинці очистили майже весь район від окупантів та зрадників, навіть з Любеча вороги повтікали в кінці літа. Під час форсування Дніпра частинами Червоної армії дзержинці були провідниками, надавали допомогу плавзасобами.

Отож, у тяжкій боротьбі з ворогом жителі нашого району на тимчасово окупованій ворогом території продемонстрували високий моральний дух, стійкість, мужність і героїзм, любов до своєї Батьківщини.

Анатолій ЖАГЛОВСЬКИЙ,
краєзнавець, смт. Ріпки

З когорти

Серед імен, якими пишається моя Варвинщина, одне з чільних місць займає видатний математик Георгій Феодосійович Вороний.

Визнаний фахівцями як один із найяскравіших талантів у галузі теорії чисел на межі дев'ятнадцятого-двадцятого століть, Георгій Вороний за своє життя встиг надрукувати всього дванадцять статей. Але яких!

великих

Його діаграми почали вживати повсюдно у проєктах, пов'язаних із геометричними алгоритмами. Так, навіть народження обчислювальної геометрії вважають саме з цього моменту. Діаграми Вороного та пов'язані з ними структури потрібні в практично орієнтованих галузях, таких як комп'ютерна графіка, геометричне моделювання, робототехніка, розпізнавання образів, побудова географічних інформаційних систем.

Цей перелік можна продовжувати і далі: кристалографія, фізика, астрономія, електроніка, радіаційна фізика, офтальмологія, мікробіологія, археологія тощо. Вороний належить до найбільш цитованих математиків світу.

Він народився 16 (28) квітня 1868 року в містечку Журавка колишньої Полтавської губернії. За теперішнім адміністративним поділом село Журавка належить до Варвинського району Чернігівської області. Батько Георгія – Феодосій Вороний (1837–1910), магістр російської філології, працював професором у Ніжинському ліцеї, а згодом очолював гімназію в Кишиневі, Бердянську, Прилуках. Середню освіту Георгій Вороний здобув у Бердянській (до 5 класу) і Прилуцькій гімназіях. У 1885 році вступив до Петербурзького університету на фізико-математичний факультет, який закінчив 1889 року, і був залишений там для підготовки професорського звання. 1894 року талановитий юнак захистив магістерську дисертацію і був призначений професором Варшавського університету. Наукові інтереси вченого зосередилися на теорії алгебраїчних чисел, точніше – теорії ірраціональностей третього ступеня. Наступні великі

роботи, які склали основу двох його дисертацій – магістерської (1894 року) і докторської (1896 року), принесли йому визначний успіх. Під час революційних подій 1905–1907 років університет у Варшаві було закрито. Разом з групою професорів Георгія Феодосійовича направляють на роботу до Новочеркаська. Лише 1908 року професор Вороний знову повернувся до Варшави. 1907 року його було обрано членом-кореспондентом Петербурзької Академії наук.

За своє коротке життя Георгій Вороний написав всього 12 праць, але всі

вони вирізняються своєю глибиною і довершеністю. Його роботи використовуються фахівцями різних галузей знань у багатьох країнах світу. Феномен Георгія Вороного полягає в тому, що всі його відкриття застосовуються в сучасних умовах, особливо два його дослідження з аналітичної теорії чисел.

Напружена розумова праця вимагала великих зусиль, а здоров'ям математик не вирізнявся. Лікарі знайшли у нього хворобу жовчного міхура, що в періоди свого загострення приносила йому багато фізичних і моральних страждань.

Дуже хворий Георгій Вороний і далі, незважаючи на заборону лікарів, напружено працював. Він, як і раніше, на літо їхав у Журавку, яку дуже любив. Вона завжди давала йому нові сили, наснагу для роботи. Але наприкінці жовтня 1908 року хвороба різко загострилася і сьомого листопада Георгій Феодосійович помер. Ця передчасна смерть генія математики гірко вразила всіх, хто його знав. Забальзоване тіло вченого, згідно з його заповітом, було перевезено на рідну українську землю у Журавку, де зберігалося в спеціально збудованому склепі. У 30-тих роках під час розкуркулювання склеп, у якому лежав Георгій Вороний, було знищено. Небадужі селяни перепоховали останки в іншому місці...

Відколи я дізналася про трагічну долю великого вченого, мені дуже хотілося побувати на місці його поховання. І ось така нагода з'явилася лише восени минулого року. Пам'ятний знак Георгію Феодосійовичу ми з чоловіком Леонідом спочатку шукали на центральному цвинтарі села, потім на другому при в'їзді до Журавки зі сторони Варви, нарешті селяни нас спрямували на дорогу, яка привела до скромного пам'ятника в полі. Там він починає поруч із батьком.

Поклали квіти до підніжжя поховання, постояли мовчки, усвідомлюючи, який великий, неоціненний вклад зробив наш земляк Георгій Вороний до скарбниці світової науки...

Відомо, що Георгій Вороний мав шестеро дітей – чотирьох дочок і двох синів. Одна дочка померла ще дитиною. Решта досягли немалих успіхів на життєвій ниві.

У 1993 році у Журавку вперше прибули учасники Міжнародної конференції, присвяченої 125-річчю від дня народження Г.Ф. Вороного – вчені з Англії, Німеччини, США, Канади, Японії, Польщі, Росії та інших країн. Відтоді Інститут математики НАН

України раз у п'ять років проводить міжнародні конференції, присвячені сучасному розвитку напрямів науки, закладених у працях Георгія Вороного.

Земляки талановитого математика ініціювали створення Благодійного Фонду імені Георгія Вороного. У 2018 році у шкільному музеї Журавки і на всій Варвинщині широко відзначалась 150-та річниця від дня народження та 110-та річниця від дня смерті вченого.

Надія КОЛЬЦОВА,
заступник керівника
Варвинського відділення

САД ЙОГО ДУШІ

На зачині весни відійшов у інший світ незабутній наш земляк Василь Устименко. Відійшов після тривалої хвороби, яка вирвала його з природного вировища життя, без котрого він не міг себе уявити, бо був людиною дії, творчості, душею десятків добрих справ як загальнодержавного, так і локального масштабу.

Василь Устименко мав залізне правило – спершу думати про Україну, про найріднішу Корюківку, а потім про себе. Так діють справжні громадяни, сини народу, на яких тримається вітчизняна історія.

На його долю випало рясно випробувань. Це ж п'ятирічному хлопчиківі разом із мамою довелося втікати до партизанського лісу по березневих снігах від куль карателів, які доценту знищили мальовничу Корюківку разом з тисячами людей. Це йому випало зростати в осиротілій родині й вперто долати кар'єрні саблі. Яку силу, яку волю треба було мати, щоб із малого погорільця дорости до генерал-майора внутрішньої служби, людини-творця, в послужному списку якої самовіддана робота в комсомолі, створення урядового військово-кур'єрського зв'язку та дипкур'єрської служби України, основ діяльності Національного

бюро розслідувань. Все то масштабні новаторські проекти, що стали доленосними для незалежної держави.

А ще ж одним крилом таланту Василя Євдокимовича була багаторічна самовіддана робота в Чернігівському земляцтві. Він незмінно керував Корюківським відділенням з 1999 року й до того часу, коли не міг уже гуртувати земляків на добрі справи. Скільки їх було зроблено, як глибоко вкоренилися вони в людську пам'ять! Узяти хоча б сад у Наумівці, котрий уже став дорослим, здатним заховати в тінь земляцькі десанти, а то й пригостити пахучими плодами. На жаль, не зможе більше туди навідатися Василь Євдокимович...

А ще згадаймо його активну участь як члена редколегії у виданні перших земляцьких календарів, вболівання за долю газети "Отчий поріг" у ролі одного з дорадників.

Ще одна грань таланту нашого земляка – літературна творчість. Уже на схилі віку функціонер-державник несподівано для всіх створив низку ґрунтовних книг-досліджень, які стали сторінками української історії. Передусім, це один із небагатьох в Україні літопис рідного села Жукля – нерукотворний пам'ятник малій батьківщині. Поруч стоїть унікальне дослідження "Зведи свій храм", а за ним і гірке правдиве слово про довго замовчувану трагедію Корюківки "У кожного своя правда..." і енциклопедична історія спецкур'єрської служби "Обов'язок. Звитяга. Честь".

Василь Устименко не був обділений знаками державної пошани, як і великою любов'ю земляків – про це ми можемо говорити з повним правом, бо мали можливість допомагати лідеру в його справах. Він зумів посадити на землі сад своєї душі, до якого приходитиме не одне покоління.

Корюківчани

СИН СВОГО ЧАСУ

Федір Іванович Шпиг – один з непересічних земляків, які зуміли відчутти вітер свободи і не впасти в рабство байдужих до всього святого манкуртів.

Людина великих масштабів та можливостей і водночас по-дитячому ніжна й відкрита, хоча на вигляд і замкнута. А ще віддана улюбленій справі, яка привела його до значних успіхів.

Хто б у славній Кобижчі міг подумати, що колись неповороткий хлопчина, звичайний паросток селянського роду (правда, з козацьким корінням) досягне таких успіхів у розвихреному історичними перемінами українському суспільстві? А сталося так, як скерувала доля. Школа, економічний вуз, праця в ЦК комсомолу України, велике політичне розпуття – і ось на обрії з'являється оновлений національний бізнесмен, державний діяч і небайдужа до долі рідної Кобижчі людина, справжній земляк. І хоч він не був активним учасником земляцьких зібрань чи акцій, його незримий слід у новітній історії України прокладався. То виник один з успішних банків "Аваль", одним із творців якого виявився Федір Іванович, то банк "Престиж", довкола якого ніколи

не ламалися інформаційні списи, то на решті агрохолдинг "Молочний альянс", що діє успішно й нині. Ці кити в океані вітчизняної економіки ще раз підтверджують стару істину: будь-яку справу приводять до успіху справжні фахівці.

Федір Шпиг любив Кобижчу. Вона теж пам'ятає його меценатську щедрість у вигляді стадіону, спортивної форми для місцевих футболістів. Як не забуває й Київ, котрому подарував дивовижні пам'ятники акторів Миколи Яковченка та Леоніда Бикова, колоритних образів української історії Паніковського, Прони Прокопівни й Свирида Голохвастова. Час від часу він поповнював і бюджет нашого земляцтва.

Федір Іванович зробив чимало і як депутат Верховної Ради України трьох скликань, бо робив усе ґрунтовно, без зайвого галасу. Прикро, що безглузда смерть укоротила йому віку на дальній дорозі. Але земляки довго пам'ятатимуть дорогого Федора Шпиґа...

Бровричани

Десять років

26 лютого 2020 року відбувся ювілейний концерт капели бандуристів імені Остапа Вересая Чернігівського обласного філармонійного центру фестивалів та концертних програм. "Батьків моїх земля" – таку назву дали йому керівники капели заслужена артистка України Раїса Борщ та заслужений працівник культури України Микола Борщ.

утвердження!

Хвилювалися й клопоталися вони чи не найбільше – адже був той виступ певним чином ювілейний, бо для самодостатнього творчого колективу десять років роботи це показник високий.

Колектив капели був сформований після звітного концерту майстрів мистецтв Чернігівщини в 2009 році у Палаці культури "Україна" в Києві та концерту, присвяченого 250-річчю Конотопської битви. Тодішній Президент України Віктор Ющенко, побачивши зведену капелу на столичній сцені, висловив побажання створити у Чернігові професійну капелу бандуристів. Завдяки зусиллям тодішнього голови Чернігівської ОДА Володимира Хоменка, директора департаменту культури Сергія Мусієнка та директора Чернігівського музичного училища Володимира Суховерського було створено колектив із студентів та випускників Чернігівського музичного училища ім. Л.М. Ревуцького. До складу капели увійшли дівчата-бандуристи та хлопці диригенти-хоровики, а також до них приєднали оркестрову групу – таким чином сформували чудовий, дієздатний колектив з цікавим, близьким до симфонічного звучанням зі своєрідним, специфічним репертуаром.

І нинішній концерт пройшов на одному диханні у переповненій залі філармонійного центру. Програма концерту була ретельно продумана,

вибудована, і тому була схвально сприйнята публікою. Кожний номер програми виконаний на високому професійному рівні, а це – хорові твори у виконанні всього складу: "Батьків моїх земля" – вірші та музика Раїси Борщ (соліст В'ячеслав Петрик); "За байраком байрак" – вірші Тараса

Шевченка, музика Омеляна Шпачинського (соліст Сергій Сидоренко); "Стоїть гора високая" – вірші Леоніда Глібова, музика народна (соліст Борис Калініченко).

Своєрідним колоритом відзначалися вокальні дуети: "Всякому городу нрав і права" – вірші Григорія Сковороди, музика народна (солісти Василь Біжовець та Сергій Сидоренко); "Якби я був Полтавським соцьким" – українська народна пісня (солісти В'ячеслав Петрик та Дмитро Аксьон); "Раз я їхав за снопами" – українська народна пісня (солісти Василь Біжовець та

Наталія Лагунець); "Та продай, бабусю, бичка" – українська народна пісня (солісти В'ячеслав Петрик та Наталія Лагунець).

Потішили глядачів тріо бандуристів у складі Тетяни Петрик, Лілії Козлової, Вікторії Шульги, солісти-бандуристи Алла Калашник і Лідія Тарасенко.

Це не повний перелік творів, що ввійшли до цієї, першої із чотирьох програм, запланованих на ювілейний концертний сезон капели бандуристів.

За 10 років величезної, напруженої праці керівників і творчого складу капели в репертуарі зібралось біля 300 різножанрових творів, починаючи з головного жанру – української народної пісні, що складає філософське підґрунтя творчої роботи капели. До них долучилися твори українських композиторів різних часів: Миколи Білецького, Михайла Вербицького, Миколи Лисенка, Семена Гулака-Артемівського, Кирила Стеценка, Миколи Леонтовича, Олександра Кошиця, Левка Ревуцького, Григорія Давидовського, Бориса Лятошинського, Георгія Майбороди, Олександра Білаша, Володимира Тилика, Ігоря Шамо, Івана Карабиця. А серед вітчизняних здобутків органічно зву-

чать і твори зарубіжних класиків: "Ave Maria" Йоганна Себастьяна Баха, "Місячна соната" Людвіга Ван Бетховена, "Ave verum corpus" Вольфганга Амадея Моцарта, "Ave Maria" Франца Шуберта та інші.

Варто підкреслити, що готових партитур для такого складу капели бандуристів не існує. Тому цю специфічну роботу (написання хорових аранжувань і оркестрових партитур) доводиться робити керівникам, добре що у Раїси Миколаївни та Миколи Митрофановича Борщів

є великий досвід, знання і вміння виконувати цю нелегку роботу. А якщо говорити про те, що в них є ще "Божий дар" – композиторський, то це величезне надбання для такого колективу. Як і згадуваний заголовний твір першого ювілейного концерту "Батьків моїх земля" – авторська композиція Раїси Миколаївни. Зрештою, аранжування та оркестровки всіх інших творів програми – справа керівників колективу.

Багатий і різноманітний ювілейний концертний сезон 2020–2021 років, що складається з декількох різнопланових програм.

У травні планується виступити з тематикою, присвяченою Дню матері під назвою "Ave Maria" в першому відділенні і темі кохання "Ой ти, дівчино, з горіха зерня" – в другому.

На червень – традиційний виступ у Борисоглібському соборі Чернігова з програмою літургійних творів зарубіжних композиторів: Вольфганга Амадея Моцарта, Франца Шуберта, Людвіга Ван Бетховена та українських композиторів: Миколи Лисенка, Кирила Стеценка, Миколи Леонтовича, Олександра Кошиця та інших.

До Дня захисника Вітчизни і свята Покрови планується дати концерт з творів на козацьку тематику і героїчне минуле нашого народу. Це твори "Іхав козак за Дунай" в обробці Григорія Давидовського, "Засвітали козаченьки" Левка Ревуцького, "Ой чого ти почорніло", "За байраком байрак" Омеляна Шпачинського, "Ой зійшла зоря" Миколи Леонтовича, "Ой ви, Крути" Миколи Борща.

Крім того, капела часто виступає за межами Чернігова, бере участь у заходах, які проводяться в області і державі. Так звані "Дні села" не проходять без участі нашого колективу.

За 10 років капела дала понад 800 концертів. Її слухали в столичному Палаці "Україна", Українському Домі, Будинку вчителя, а особливо серед земляків – у Міжнародному виставковому центрі, на Чернечій горі в Каневі, а також у містах Маріуполь та Сватове для захисників нашої незалежності.

За межами України колектив виступав у білоруських містах Гомель та Бобруйськ.

Колективом капели здійснено багато благодійних концертів, як в області, так і за її межами. Багатьом запам'ятався концерт на урочистому зібранні "Чернігівського земляцтва" у місті

Києві. На благодійні кошти, зібрані у 2014–2015 роках, було придбано для воїнів АТО санітарну машину, також передано понад 3 тисячі гривень матеріям Героїв "Небесної Сотні" з Ріпкинського та Ічнянського районів.

За роки творчого зростання у капели з'явився особливий слухач і глядач – це учнівська аудиторія. Керівники капели – а це високопрофесійні викладачі вищих навчальних закладів, які виховують майбутніх вчителів музики і знаються на проблемах виховання учнівської молоді та пропаганди українського літературного і музичного мистецтва, поставили перед собою завдання – підготувати концертні програми для учнів загальноосвітніх шкіл. Таким чином були створені наступні програми: "Наша дума, наша пісня не вмре, не загине" – за творчістю Тараса Шевченка; "Садиба Коцюбинського" – за творчістю Михайла Коцюбинського; "Зачарована Десна" – за творчістю Олександра Довженка, Павла Тичини, Леоніда Глібова; "Ангели, знижайтеся" – із циклу "В саду Божественних пісень" Григорія Сковороди; "Слава Героям" – козацька та сучасна тематика; "Слово, моя ти єдина зброя" – за творами Лесі Українки; "Ой, прийди, наш Миколай" – Новорічно-Різдвяна тематика.

Всі ці програми користуються популярністю в загальноосвітніх школах. Вчителі української мови та літератури вдячні капелі за таку ініціативу.

За роки діяльності колективу з молодих, дещо неформованих артистів-бандуристів і співаків-хористів вийшли хороші солісти-бандуристи і солісти-вокалісти. Серед них можна назвати Лілію Козлову, Сергія Сидоренка, Бориса Калініченка, Івана Берізу, Федора Безика, Юлію Приступу, Василя Біжовця, В'ячеслава Петрика, Дмитра Аксьона, Анатолія Губка, Аллу Калашник, Лідію

Тарасенко, Наталію Лагунець, Тетяну Петрик, Вікторію Шульгу. Було створено тріо бандуристок у складі Тетяни Петрик, Лілії Козлової та Вікторії Шульги.

Цікавим і продуктивним був період співпраці колективу капели з народним артистом України, лауреатом Національної премії України імені Т. Шевченка, кобзарем Василем Нечепом. Було створено кілька цікавих творів і програм, аж поки Василь Григорович не пішов своєю незалежною творчою дорогою.

Капела бандуристів імені Остапа Вересая зайняла чільне місце серед колективів на терені Сіверської землі, визнаною як простими слухачами, так і професійними музикантами. Капела є лауреатом обласних літературно-мистецьких премій імені Михайла Коцюбинського та Леоніда Глібова, володарем гран-прі міжнародного конкурсу "Зоряні мости".

Колектив капели вдячний за підтримку доктору філософії, кандидату мистецтвознавства, заслуженому діячу мистецтв України, доценту, лектору мистецтвознавцю Олегу Васюті; генеральному директору, художньому керівнику Чернігівського обласного філармонічного центру фестивалів та концертних програм, заслуженому діячу мистецтв України Сергію Терлебу; директору департаменту культури, національностей та релігій Олександрові Левочку.

У колективі є амбітні плани: розширювати і поповнювати репертуар, географію своїх виступів за межами України, налагодити зв'язки з українською діаспорою за кордоном. І перш за все – дарувати своїм прихильникам, поціновувачам музики свою творчість і пропагувати українську пісню й бандурне мистецтво.

Микола БОРЩ

ПОШУК продовжується

Людська пам'ять ніколи не повинна завмирати, незважаючи ні на які повороти суспільного життя. Бо вона єдина здатна наповнити життя поколінь глибинним змістом, перекинути місток у вічність.

Нещодавно стало можливим уточнити дані про загиблих на фронтах Другої світової 1939–1945 рр. жителів сіл Новобілоуської громади, вміщені в "Книзі пам'яті України".

Справа в тім, що Центральний архів Міністерства оборони РФ створив інтернет-сайти, де оприлюднив цифровані копії карток червоноармійців, довідок райвійськкоматів, журналів військових частин про безповоротні втрати, справи військовополонених, нагородні документи та ін.

Отож я вирішив об'єднати інформацію про воїнів-земляків із сіл Новобілоуської громади. Після опрацювання списків маємо наступну статистику:

1. Мешканці сіл Новобілоуської громади (Новий Білоус, Деснянка (раніше – Сядричі), Кошівка) до лав РСЧА призивалися в довоєнні роки Чернігівським та іншими райвійськкоматами, де вони на час призову мешкали. Зростання кількості призовників відбувається в 1939 та 1940 роках. Значне поповнення лав РСЧА відбувалося в червні–липні 1941 р. і після звільнення сіл від німецької окупації в вересні–листопаді 1943 р. та наступних років. Найстаршими до лав армії були

призвані Михайло Єфремович Апанасенко та Семен Іларіонович Строгий, 1890 р.н., Самуїл Мойсейович Левин, 1889 р.н. Наймолодшими були Микола Пантелійович Колоша та Володимир Якович Захарченко, 1926 р.н.

с. Деснянка

2. Щодо кількості воїнів-земляків, які не повернулися із фронтів війни: за списком Книги пам'яті (70-ті рр.) – 199 чол. Після уточнення в архіві додалося ще 43 прізвища. Під час зведення та уточнення нового списку додалися прізвища загиблих на радянсько-фінській війні – 1 чоловік та 11 чоловік із матеріалів "ОБД-Меморіал".

Отже, станом на 12.04.2020 року список воїнів-земляків, які не повернулися із фронтів війни, складається із 256 прізвищ (загинули в бою – 73, зникли без вісті – 126, загинули в полоні – 1, померли у військових шпиталях – 14, засуджений – 1, короткі відомості – 41).

Необхідно зазначити, що під час співставлення списків загиблих із документами виявлено 2 воїнів, які після травня 1945 року були живі.

3. На фронтах війни воїни-земляки були льотчиками, матросами, стрільцями, артилеристами, мінометниками, кулеметниками, саперами, зв'язківцями, телефоністами, розвідниками,

танкістами, шоферами, зенітниками тощо. За вміння керувати особовим складом під час бою земляки мали військові звання: сержантські – 18 чоловік та лейтенантські – 8. Звання майора мав льотчик В. Ніцай.

За виявлені мужність та героїзм 13 наших воїнів було відзначено урядовими бойовими нагородами (6 орденами та 12 медалями). Високими урядовими орденами за здійснений подвиг були нагороджені майор, льотчик Василь Микитович Ніцай (два ордени) та старшина, командир артвзводу ПТО Костянтин Антонович Шарий (три ордени).

4. Загиблі мешканці сіл Новобілоуської громади поховані в Німеччині, Польщі, Угорщині, Білорусі, Латвії, Литві, у населених пунктах 9 областей України, у населених пунктах 10 областей Російської Федерації.

Це вже 27 сілська громада, яка одержує уточнені матеріали про наших земляків на фронтах Другої світової війни. Як завжди, відбудеться презентація цих матеріалів у сільській громаді. Моє прохання на зустрічі буде простим – продовжити уточнювати матеріали, знайти фото земляків для того, щоб проілюструвати їх біографії та, якщо це все буде зроблено, подумати про те, щоб відкрити в центрі села постійно діючу Книгу Пам'яті, як це зробили в Київській та Шестовицькій громадах. Також уточнені матеріали про загиблих воїнів-земляків необхідно врахувати, коли в громаді буде прийнято рішення про ремонт пам'ятника і встановити оновлені плити з прізвищами земляків.

Сьогодні є більші можливості для дослідників героїчних сторінок минулого наших земляків. На інтернет-сайтах "ОБД Меморіал" та "Подвиг народу" розміщені оцифровані документи військових частин, де служили наші воїни, та нагородні листи. За їх допомогою я й склав розширений список ветеранів Новобілоуської громади та їхніх бойових нагород.

До списку внесено 59 прізвищ ветеранів, які повернулися з війни до рідних сіл Новобілоуської громади, працювали в місцевих колгоспах та ін. Звичайно, що серед них є і ті, що оселилися в інших населених пунктах тодішньої країни СРСР, але навечно в документах у них зазначалося – народився у селі Новий Білоус, Деснянка (раніше Сядричі) та Кошівка. Також у списку зазначені ветерани, які у різний час за певних обставин оселилися в селах сільської ради та поховані там.

Із списку зниклих безвісти сюди перенесене прізвище рядового Івана Захаровича Гончара – вижив, лікувався у госпіталі після поранення. Бойові нагороди допомогли встановити, що гвардії майор Григорій Митрофанович Здор, який вважався загиблим на фронті в серпні 1943 р., після лікування продовжив бойовий шлях.

Андрій КУРДАНОВ

с. Новий Білоус

Обпалені війною долі

Залишилось їх вісім з роти

Старенька хата, груша дика,
А через вранішній туман
Видніє постать чоловіка –
На тин схилився ветеран.

Вітаюсь тихо до старого,
Я "Добрий день" йому кажу.
– Який там добрий він, небого,
Коли вже тин я бережу?

Найгірше те, що ось щоночі
Мені воєнні сняться сни,
Як тільки я заплющу очі –
Роки страшенної війни.

Ну, а служив я у піхоті,
Всього пізнати довелося,
Залишилось лиш вісім з роти,
На нас і падало, й лилось.

Бувало, й танками душили,
Та піднімалась наша рать, –
Ніде нема такої сили,
Щоби народ наш подолать.

Ти знаєш, маю й нагороди,
Медалі є і ордени.
Наш подвиг – звільнені народи, –
Промовив ветеран війни.

Схилили голови ромашки

Схилили голови ромашки,
Задумалися полини,
Чому отак зітхає тяжко
Солдат минулої війни?

Прийшов сюди не на паради –
На поле лютої борні,
Де рвалися колись снаряди,
Кров закипала на броні.

Фашисти дерлися в столицю,
Бійці спиняли їх вознем,
Сміливо кидались на крицю:
– Не пустимо, хоч і помрем!

Свою медаль він "За відвагу"
Одержав тут у Лютежі,
Хоч німці й мали перевагу –
Тримали хлопці рубежі.

І скільки їх лягло на луках,
Втопилось скільки у ріці?!
Скотилася сльоза розпуки
По непоголеній щоці.

Сумує ветеран, зітхає,
Стоїть у полі серед трав,
А вітер бережно хитає
Порожній піджака рукав.

Бабуся рано посивіла

Ішла війна, тяжкі страждання,
І важко всім тоді було.
Та серце гріли сподівання,
Чекали місто і село.

Що переможуть наші скоро,
Здолають німців на віки,
І не було в рядках докорів
Солдатам, лиш палкі рядки.

Чекала і моя бабуся –
На фронті два її сини.
Сусід недавно повернувся –
Поранений прийшов з війни.

Побігла: "Ти моїх не бачив?" –
І пильно в очі загляда.
"Не бачив", – знов бабуся плаче,
Синочків з бою вигляда.

Чомусь Андрій так мало пише –
Скупі листи фронтовика,
Ідуть трикутники все рідше, –
До лоба тулиться рука.

Бабуся молиться натхненно,
Випрошує своїх у Бога,
Щоб захистив і, достеменно,
Так вірить – буде перемога!

Усі молилися щосили,
Лампадки гасли уночі,
А "похоронки" все носили,
І не стихали злі сичі.

Ой, скільки тих синків поклала
Страшна війна, мов буревій.
Не повернувся, як не ждала,
Найменший син її Андрій.

Матусі все ввижавсь Андрюша,
Приходив часто в її сни...
А у дворі стояла груша,
Що прищепив він до війни.

Бабуся рано посивіла
І горя серце не знесло,
Отож у вирій відлетіла...
До сина, – знало все село.

Трофейна ложка

Приніс із фронту батько ордени
І рани, й бойові свої медалі,
Та ще один трофей був із війни –
Це ложка з нержавіючої сталі.

І діти всі (а троє нас було),
Все сперечалися, хто ж нею буде їсти.
Із дерев'яних їло все село, –
Тож поспішала я, щоб встигнуть сісти

За стіл обідній швидше від братів
І першою схопить блискуче диво.
Хоч їсти борщ не дуже хто хотів, –
Я з ложкою завжди була щаслива.

Нема зі мною батька вже давно,
Та зберігаю ордени й медалі,
А ложку згадую я все одно,
Ту ложку з нержавіючої сталі.

Ще гриміла війна

Ще гриміла війна, та уже край перону
Зустрічали дівчат, що вертались
з полону.

Ще кипіла вода, червоніла від крові,
А трава молода піднімалась в діброві.

Ще диміли фронти, а у серці вже втіха,
Що не будуть вбивати і минеться
це лихо.

Із далеких країн повертались лелеки,
Перший грім гуркотів десь
далеко-далеко.

Ще гриміла війна, а земля вже чекала
І своїх сівачів із фронтів виглядала.

– Повертайтеся, сини, – так до них
промовляла, –
Та міняйте скоріш ви мечі на орала.
Ще гриміла війна...

Надія КОЛЬЦОВА

"...Немає жодного в світі підручника з анатомії, гістології чи неврології, в якому не було б відзначено, що у 5-му шарі кори головного мозку людини містяться гігантські пірамідні клітини, які отримали назву "клітин Беца" на

честь видатного вченого", – писав завідувач кафедри анатомії людини Національного медичного університету імені О. Богомольця І. Бобрик у вступі до книжки "Світова слава київського анатома професора Беца".

Володимир Беца здобув знання, які досі рятують життя мільйонам людей в усьому світі.

ВЧЕНИЙ світової слави

Народився Володимир Беца в українській родині 26 квітня 1834 року в селі Татарівщина, що неподалік міста Остра Чернігівської губернії. Батьки, вихідці з Полтавської губернії, придбали тут невеликий маєток, де серед чудової природи пройшли дитячі роки майбутнього вченого.

Початкову освіту Володимир здобув у народній школі в селищі Петрівці. Навчався хлопець добре, любив хімію і математику. Після закінчення школи продовжив навчання спочатку в Ніжинській, а потім у 2-й Київській гімназії, яку успішно закінчив 1853 року. Того ж року В. Беца вступив на медичний факультет Київського університету, по закінченні якого у 1860 році йому присвоїли ступінь лікаря з відзнакою. Завдяки великим успіхам під час навчання в університеті здібного випускника відрядили за кордон. У лабораторії видатного німецького фізіолога Карла Людвіга він досліджував кровообіг у печінці і, повернувшись до Києва, у 1863 р. захистив докторську дисертацію "Про механізм кровообігу в печінці".

Наприкінці 60-х – початку 70-х років київський учений дедалі більше захоплювався анатомією і в 1868 р. він став професором кафедри анатомії Київського університету Св. Володимира, працюючи на цій посаді до 1890 року. В. Беца узявся за пильне вивчення складного розділу анатомії, її "білої плями" – будови центральної нервової системи. Учений розробив методи ущільнення мозку та забарвлення нервових клітин, що дозволило детально вивчити рельєф півкуль і закономірності мікроскопічної будови кори головного мозку. Це дослідження принесло професору В. Бецу світову славу. За свої препарати він отримав медаль на Всеросійській мануфактурній виставці в Петербурзі 1870 року. На з'їзді дослідників природи та лікарів у Лейпцигу В. Бецу було запропоновано видати атлас його препаратів за рахунок Дрезденської академії наук. Але вчений-

патріот відмовився. Згодом він самотужки опанував фотосправу, створив у своїй квартирі друкарню і навчився якісно друкувати книги. Було надруковано 30 таблиць "Атласу головного мозку людини". На жаль, повністю атлас не вийшов у світ, оскільки автор не встиг скласти до нього текст через передчасну смерть.

На виставці досягнень науки і техніки у Відні комісія експертів, ознайомив-

шись з препаратами В.О.Беца, констатувала, що ніхто до нього не вивчав будову мозку так глибоко, як він. Унікальну колекцію препаратів оцінили в 7000 австрійських гульденів, але Володимир Беца категорично відмовився її продати, залишивши у дар Київському університету. Наступники вченого гідно продовжили його наукову роботу, а завдяки досягненням В. Беца Київська анатомічна школа стала відомою в усьому світі.

Володимир Олексійович був також чудовим лікарем-клініцистом. Він багато років працював консультантом з нерво-

вих хвороб при Кирилівській лікарні, а також головним лікарем у лікарні Південно-Західної залізниці.

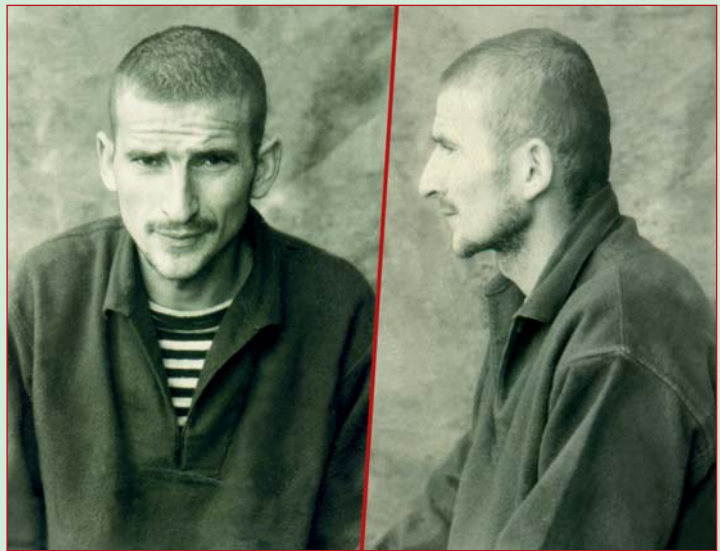
Професор В. Беца першим став на захист гідності народів, довівши безглуздя расових теорій. Справа в тому, що псевдонаука френологія, яка поширилася в Європі з кінця XVIII століття, стверджувала, що особливості людського мозку тісно пов'язані з формою і розміром черепа. А раса, нібито, спричиняє відмінності в інтелекті й схильності до високої культури. Голови у росіян, німців, поляків видовжені, а в українців і чехів трішки приплюснуті. У Німеччині побувала думка, що круглі голови "дурніші". А Володимир Беца довів: форма черепної коробки не впливає на розумові здібності й таланти.

Будучи щирим патріотом рідної землі, В. Беца разом з істориком В. Антоновичем власним коштом видав книгу "Історичні діячі Південно-Західної Русі" з рисами, зокрема про гетьманів Сагайдачного і Хмельницького. Він популяризував колекцію українських старожитностей В. Тарновського. Це не сподобалося керівництву університету, тому ім'я Володимира Беца було віддане забуттю. У 1890 р. всесвітньо відомий вчений подав у відставку, пославшись на хворобу серця. Проте він не порвав зв'язки з колегами та молодими науковцями, організував приватне викладання курсу анатомії центральної нервової системи й читав його до самої смерті.

Володимира Олексійовича не стало 12 жовтня 1894 року. Про нього згадують, як про дотепну, цікаву людину, чудового співрозмовника, який любив жартувати. Його могила знаходиться біля собору архистратига Михаїла у Видубицькому монастирі і опікуються нею працівники кафедри анатомії людини Національного медичного університету імені О. Богомольця. В Острії, що на Чернігівщині, є провулок і вулиця, названі його ім'ям.

І. БОБРИК

Це невігадана історія про нашого земляка, який потрапив під жорна репресій сталінського режиму. В 2019 році краєзнавці Чернігівського району продовжували вивчати архівні справи репресованих земляків. Автор цих рядків обрав для дослідження справи репресованих жителів села Красне. У архіві Управління Служби безпеки України по Чернігівській області я натрапив на більш ніж 200-сторінкову слідчу справу щодо старшого матроса Чорноморського флоту із с. Красне Бондаренка Івана Степановича.

“Повіриш тільки тоді...”

Зі справи стало відомо, що Іван Бондаренко народився 1927 року в с. Красне Олишівського району. Його брата в роки Другої світової війни розстріляли нацистські окупанти, оскільки був комсомольцем, сестру в період окупації насильно відправили до Німеччини. Після повернення на батьківщину її було засуджено Олишівським судом за крадіжку зерна до 8 років позбавлення волі.

1944 року Івана Бондаренка призвали на військову службу під Житомир. Після закінчення війни направили на Чорноморський флот. У жовтні 1947 року Бондаренко вже служив на Камчатці в судноремонтному батальйоні, де працював шлюсарем.

В архівній справі є відомості, що 1949 року мати Івана Бондаренка втопилася в колодязі, й син звернувся до керівництва з метою отримання відпустки, але йому відмовили. Тому в жовтні 1949 року, перебуваючи в емоційному запалі, Іван Бондаренко написав анонімного листа міністру Збройних Сил СРСР О.М. Василевському.

Пошуком автора листа займалася контррозвідка Міністерства державної безпеки військової частини № 59007. Після тривалих пошуків 28 жовтня 1950 року Івана Бондаренка заарештували.

На початку листа автор критикує книгу працівниці американського посольства в Москві Анабель Бюкар “Правда про американських дипломатів”: “Я прочитав книгу Анабелли Бюкар “Правда об американських дипломатах”. Эта книга написана очень неправдиво. В её составе участвуют русские дипломаты, шпионы и агенты русской разведки. Автор книги А. Бюкар, как я вижу, сама ищет карьеры, обвиняя американских дипломатов”.

Також Іван Бондаренко негативно висловився про політзаняття: “Всем отвратительно слушать эти вымыслы и выдумки. Сколько служит политработников и работников особого отдела. Это всё убыток русскому народу, который стонет. Возьмите рабочих и крестьян, сколько на их шеях сидит бездельников, которые за свой дурман получают хорошее жалование”.

Далі І.С. Бондаренко пише про складне становище робітників і селян у Радянському Союзі: “А сколько в России народу крестьян и рабочих, которые не имеют даже куска хлеба в настоящий день”. Автор листа торкається теми безправного становища солдатів і матросів: “Военнослужащий имеет право жениться на ком хочет, но это запрещено матросам и солдатам на Камчатке, да и вообще в России. Военнослужащие матросы имеют право на два отпуска на протяжении 30 суток, но этого нет. “Матрос выйдет на берег и познакомится с девицей, за опоздания судят. Держат 8 лет в тюрьме... Армия и Флот падают духом”.

Завершується лист зверненням до міністра Збройних Сил СРСР маршала О.М. Василевського: “То, что я тебе пишу, ты не поверишь, поверишь только тогда, когда останешься жив после войны с Америкой, Англией, Италией, Францией”.

Під час допиту свідків стало відомо, що хоча І.С. Бондаренко був недисциплінованим солдатом, але мав нагороди: “30 лет Советской Армии и Флота”, “За Победу над Германией”, “За Победу над Японией”.

Свідки розповідали, що в розмові з ними Іван Бондаренко стверджував: “Радянські письменники мало пишуть у своїх творах про службу матросів. Усі

говорять про безробіття у США, але безробітні американці отримують допомогу в розмірі 2 доларів, і вони живуть не гірше від радянських робітників”.

Свідок Тетерін на допиті говорив, що наприкінці жовтня – на початку листопада 1949 року Іван Бондаренко, прочитавши йому уривок з книги О.І. Купріна, де розповідалося, як офіцери царської армії били солдатів, сказав, що хоча в радянській армії солдатів і не б'ють, але різниці між царською і радянською арміями немає.

Під час обшуку в Івана Бондаренка вилучили зошит, в якому містився запис із критикою радянського кіномистецтва: “Я лично смотрел кинокартины, и мне попадались такие, что плакать хочется, когда смотришь и сравниваешь с действительностью. И это только потому, что в настоящее время нет и никто не поможет не отобразить действительности. И только можно всё это объяснить тем, что искусство в настоящее время создано карьеристами. И они всё искусство держат в своих руках. Товары доступны тем, кто заманивает глаза правительству. Служба – ад. Законы ничуть не выполняются”.

За вироком військового трибуналу І.С. Бондаренка засудили до позбавлення волі на 10 років у виправно-трудовому таборі. У зв'язку з амністією після смерті Й. Сталіна 1954 року Іван Бондаренко був звільнений від покарання.

Таким чином, будь-які критичні думки щодо радянської влади ставали основними аргументами для репресій. А стосовно долі маршала О.М. Василевського передбачення Івана Бондаренка не здійснилося.

Олександр МОЛИБОГА,
с. Анисів,
Чернігівський район

Вітаємо!

Нещодавно авторитетне журі присудило нашому постійному автору Михайлу Федоровичу Сушку звання лауреата Чернігівської обласної премії імені Леоніда Глібова за книгу гумору і сатири "У полоні часоплину". Щиро вітаючи талановитого творця гумору із заслуженою відзнакою, подаємо дві його "свіжі" гуморески.

Придумок

Не старайтеся – такого слова у жодному словнику чи Вікіпедії не знайдете. Може, тому я ніяк не міг второпати, чому воно, як шевська смола, причепилося до мого дачного сусіди через два двори Йвана Івановича.

А йому воно повністю відповідає. Дехто його ще й Кулібіним велича, бо той іноді таке втне, що братам Райт і не снилося.

Наприклад, рік тому таке зметикував, що явно вказувало: клепка в голові у нього таки є.

Уявіть собі, що ваші внуки висять на гойдалці і в той же час ваша бочка для поливу городини наповнюється із басейну за допомогою якихось шестерінок, важелів і насоса від руху гойдалки.

– І воно тобі треба? Придумок, – бурчить дружина. – Краще б полежав проти сонечка, як твої сусіди, бо твоє пузо і спина схожі на шкіру свіжеобпатраного півня.

А він, щоб вона не балабонила і більше займалася роботою, ще й піч їй спорудив таку, що вона два місяці вивчала, де яка з дев'яти заслінок відноситься до того чи іншого процесу використання. Там тобі нижній обігрів і верхній з допомогою комина, тепла черинь або лежанка, варити, парити, смажити на плиті чи випікати хліб і куличі на капустяних пелюстках у печі, або смажити шашлики у каміні.

А це й мені приключка з ним трапилася. Зайшов він по-сусідськи, бо зуб розболівся, а на зуб нічого не залишилося.

– Може, хоч чекушку позичиш з віддачею або відпрацюю?

І треба ж таке – узрів, що на кілках два моїх черевки висять, щоб відлякувати знахабнелих горобців.

– А чого ти їх викинув? На вид ще добрячі.

– Та їм не було зносу, а це підошва у правого лопнула надвое, язик показує, стала воду пропускати. Дружина обійшла всі ремонтні точки і жоден не взявся ремонтувати: "Таке не ремонтується, бо підошва чи то китайська, чи ефіопи придумали".

Йван зняв з кілка постраждалого черевика, повертів у руках, позаглядав у середину, плюнув на підошву, пошкріб довгим, загнутим, як у кобця, нігтем і каже:

– Бог нам крилець не дав, але нагородив руками і втиснув у черепок трохи розуму, – тому не може бути, щоб не ремонтувалося. Чекушку не віддаватиму.

Через три дні і три ночі приніс черевика. Як новенький. "Згадав, – каже, – як клепає свого дюралевого човна, знайшов інструмент, залишки поліуретанового клею і десяток заклепок – носитимеш до другого прищестя, якщо другий не лопне, а якщо – готуй нову чекушку.

– Ну й Кулібін, – подумав я, – придумок! – і нагородив каламарчиком настояної на бруньках смородини домашньої чачі з вижимків винограду Ізабела.

Вже й не хочеться, а ношу ті ексклюзиви.

Декомунізація слова

Доки їхали до села Пустобрехи, дід Пустомеля так натріскотів усім нам голови. Всю дорогу тряс повітря беззубою щелепою про клятву розгрізулу дорогу, по якій вже не ходять заробітчани, бо подалися у декомунізовані світи.

– Колись було, – каже дід, – газета "Кривий шлях" роздзвонила про те, що голова колгоспу "Путь в нікуди" Хома Варивода останнім часом почав закладати за коміречь частіше, ніж те дозволено традиціями. І що ви думаєте? Вже через місяць вона сповістила народу про те, що п'яним на людях він уже не з'являється.

У газетярів навіть рубрики були: "По слідах публікації", "Газета виступила – що зроблено".

– Тепер собака гавкає, а караван іде.

Колись газета зізналась читачам, що головний прокурор Пустомельського району власну дачу звів на півметра більшою, ніж це було передбачено законом, та ще й із мансардою. Через тиждень сповістила законослухняним громадянам, що прокурор уже не прокурор, а сторож у дачному кооперативі.

У газеті "Непідпудрене слово" жіночка повідала, що її велелюбний чоловік Іван Голопупенко вчащає до вчительки арабської мови, і неначе хто пошептав. Через декілька днів у тому ж засобі інформації у рубриці "Що? Де? Коли?" з'явився невеличкий чирик: "Іван Голопупенко вже не директор школи, а її двірник".

– А тепер слово, як вилами по воді, – продовжує дід, – плещуть, а хвилі далеко не розходяться і нема зворотної від берегів.

– Тож навіщо сьогодні газети? Та й поштарок скоро не буде, бо слово декомунізували. Маємо те, що маємо.

Ось така нинішня філософія у діда Пустомелі з Пустобрехів.

Михайло СУШКО,
м. Чернігів

ОТЧИЙ ПОРІГ

Шеф-редактор
Віктор ТКАЧЕНКО

Головний редактор
Леонід ГОРЛАЧ

Засновник:
ГО "Товариство
"Чернігівське земляцтво"

Газета зареєстрована Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 06.XI.2001 р.
Реєстраційне свідоцтво: серія KB №5594
Передплатний індекс 37630

Адреса редакції:
02002, Київ, Броварський проспект, 15,
тел. 206-87-12
Контакти: www.chz.org.ua,
e-mail: otporig@ukr.net

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

В.В. Ткаченко, Л.Н. Горlach, В.Ф. Демченко, А.Л. Курданов, С.М. Кудін, Н.Т. Кольцова, Т.А. Літошко, П.І. Медвідь, О.Ф. Орехович, Г.О. Скрипка.

За достовірність фактів, точність імен і прізвищ географічних та історичних реалій відповідають автори публікацій.

Передрук тільки з відома видання. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Літературний редактор **Ганна Скрипка**.
Комп'ютерний набір **Ганна Скрипка**.

Верстка, дизайн **Оксана Кисленко**.

Надруковано та зверстано на замовлення ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво" у КП "Редакція журналу "Дім, сад, город".
Тираж 650.